

Onderzoek naar kansen van een risicoperceptietool binnen de JGZ (H)erkennen van overgewicht bij kinderen

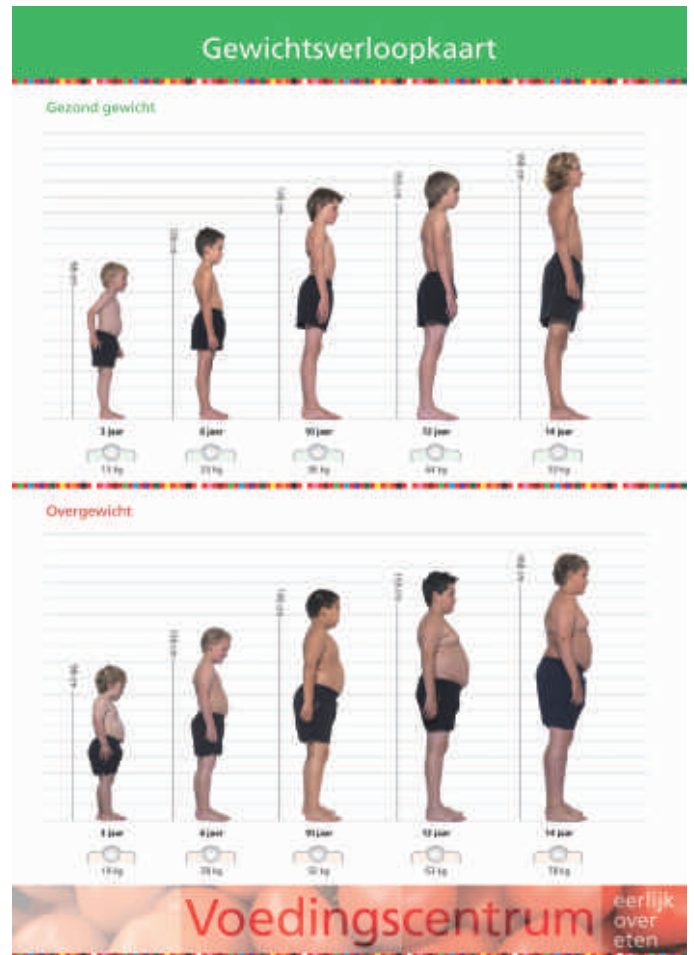
Noor Gudden, Astrid Smeets en Karen van Drongelen, Voedingscentrum Den Haag en Corinne van der Geest, Jong Florence Den Haag

Een gewichtsverloopkaart, een instrument om overgewicht bij kinderen te laten herkennen, blijkt een goede toevoeging op de bestaande voorlichting door de Jeugdgezondheidszorg. De kaart, ontworpen door het Voedingscentrum en getest op een aantal consultatiebureaus van Jong Florence in Den Haag, helpt het onderwerp overgewicht bespreekbaar te maken en sluit aan op de belevingswereld van ouders.

Veel ouders schatten het gewicht van hun kind en mogelijke risico's die daarmee samenhangen niet goed in (1,2,3). Op het consultatiebureau (CB) wordt de groei van het kind (lengte en gewicht) gemonitord en wordt mogelijk overgewicht gesignaleerd. De groeicurve van hun eigen kind ten opzichte van de gemiddelde groeicurve zegt de meeste ouders echter niet veel. Uit gesprekken met de Jeugdgezondheidszorg (JGZ) kwam naar voren dat ondersteuning van de JGZ-professionals bij het bespreken van de groeicurve (in vorm van visualisatie) met ouders van een kind met overgewicht of obesitas op het CB gewenst is.

Het Voedingscentrum heeft onderzocht welke manier van visualisatie van de situatie van het kind met overgewicht of obesitas het beste aansluit bij de belevingswereld van de ouders. Het bleek dat visuele boodschappen die (milde) negatieve emoties opwekken kunnen zorgen voor een meer centraal verwerkingsproces bij de doelgroep, met als groot voordeel dat de gevormde attitudes sterker en stabiel zijn. Voor het beste effect moet de waargenomen 'dreiging' van de beelden hoog genoeg zijn, maar tegelijkertijd is het nodig dat de ouders ook handvatten krijgen om zichzelf in staat te voelen iets aan het overgewicht van hun kind te doen (4,5).

ONTWERP GEWICHTSVERLOOPKAART Het vooronderzoek heeft geleid tot de ontwikkeling van de gewichtsverloopkaart, in samenspraak met ouders en JGZ-professionals. Deze tool is bedoeld als visueel hulpmiddel voor JGZ-professionals in het gesprek met ouders van kinderen die overgewicht of obesitas hebben. De kaart kan worden gebruikt op het moment dat de groeicurve wordt besproken tijdens het consult. In de afbeeldingen staan de voor- en achterzijde van de kaart afgebeeld. Op de voorzijde staan twee gewichtsverlooptlijnen (van 3 tot 14 jaar): één van een kind met een ge-

AFBEELDING 1. DE VOORKANT VAN DE GEWICHTSVERLOOPKAART MET DAAROP 2 GEWICHTSVERLOOPTLIJNEN: ÉÉN VAN EEN KIND MET EEN GEZOND GEWICHT (BOVEN) EN ÉÉN VAN EEN KIND MET OVERGEWICHT.

zonde BMI en één van een kind met overgewicht (vergelijkbaar met BMI van 30 bij volwassenen). Aan de achterkant staan situatiebeelden van kinderen. Deze situaties kunnen helpen om het gesprek aan te gaan over de leefstijl van het kind en mogelijke aanknopingspunten bieden voor verandering hierin.

PILOT VOEDINGSCENTRUM EN JONG FLORENCE Om te onderzoeken in hoeverre de gewichtsverloopkaart aansloot bij de behoefte van JGZ-professionals en ouders, is er een pilot georganiseerd in samenwerking met Jong Florence Den Haag. Jong Florence is een onafhankelijke stichting voor jeugdgezondheidszorg 0-4 jaar in Den Haag. In de periode oktober-december 2010 is de gewichtsverloopkaart getest onder de doelgroep bij zes consultatiebureaus in deze stad. Daarbij is gezorgd voor een spreiding over verschillende wijken. De pilot bestond uit een procesevaluatie van de gewichtsver-

AFBEELDING 2. OP DE ACHTERKANT VAN DE GEWICHTSVERLOOPKAART STAAN SITUATIEBEELDEN VAN KINDEREN. AAN DE HAND HIERVAN KUNNEN VOORLICHTERS IN GESPREKKEN MET OUDERS DE LEEFSTIJL VAN EEN KIND BESPREEKBAAR MAKEN.

loopkaart met daaraan een beperkte effectevaluatie gekoppeld. Het onderzoek omvatte twee schriftelijke vragenlijsten – een voor ouders en een voor JGZ-professionals die met de kaart hadden gewerkt – en een nameting via e-mail bij de ouders. In totaal hebben 43 ouders de vragenlijst geretourneerd en 15 ouders hebben de nameting ingevuld. Vanuit de JGZ waren er 20 respondenten.

ENTHOUSIASTE OUDERS De meeste ouders reageerden positief op de gewichtsverloopkaart. Meer dan 60% van de respondenten was niet van mening dat zijn/haar kind overgewicht had, hoewel 75% van de kinderen te zwaar was. Ouders waren positief over het gebruik van de beelden op de voor- en achterkant van de kaart. De beelden van de kinderen met overgewicht werden als minder prettig beoordeeld in vergelijking met de kinderen met een normaal gewicht. Bijna alle ouders vonden de kaart duidelijk. Uit de nameting

kwam naar voren dat 26,7% van de respondenten meer bezorgd was om de gezondheid van hun kind na het gesprek met het consultatiebureau en het zien van de beelden op de kaart. De toelichtingen bij de vragen waren wisselend. Een aantal ouders gaf aan wel aan het denken te zijn gezet, maar er waren ook een aantal reacties waaruit bleek dat het overgewicht van het kind niet werd herkend/erkend. Op de vraag 'Heeft u na het gesprek activiteiten ondernomen gericht op het gewicht van uw kind?' antwoordde 46,6% 'ja', dus de kaart lijkt invloed te hebben.

NUTTIGE TOEVOEGING De JGZ-professionals beoordeelden de gewichtsverloopkaart neutraal tot positief. Bijna driekwart van de respondenten (73,9%) vond het een (heel) goed idee dat deze kaart is ontwikkeld. De meerderheid vond de beelden van het gewichtsverloop en van de situaties een (heel) nuttige aanvulling op het gesprek met de ouder(s) van een kind met overgewicht (resp. 53,6% en 52,6%). De gewichtsverloopkaart helpt om het onderwerp overgewicht en gezond gedrag bespreekbaar te maken, en sluit redelijk goed aan bij de beleevingswereld van de ouders. Alle ouders begrepen de bedoeling van de kaart volgens de JGZ-professionals. Bovendien helpt de kaart bij het inzichtelijk maken van overgewicht, en kan het zorgen voor meer bewustwording van de gezondheidsrisico's van te zwaar zijn. Uit de reacties van de JGZ-professionals was op te maken dat de kaart vooral wordt gezien als ondersteuning die kan worden gebruikt als er genoeg tijd is en de ouder ervoor open staat.

De meerderheid van de respondenten (65%) zegt de kaart in dagelijkse praktijk te gaan gebruiken. De ontwikkeling van een gewichtsverloopkaart met beelden van meisjes is een goed idee. De belangrijkste suggestie die is gedaan is het toevoegen van een beeld van een jonger kind.

VERDERE ONTWIKKELING De resultaten van de pilot zijn positief: zowel ouders als JGZ-medewerkers beoordelen de gewichtsverloopkaart als nuttig en kansrijk. Het toevoegen van een jongere leeftijd aan de kaart lijkt zinvol, net als het doorontwikkelen van een meisjes-versie van de kaart.

Het Voedingscentrum zal bij de doorontwikkeling van dit instrument verder onderzoek verrichten naar de effectiviteit om zo een nog completer beeld te krijgen van de potentie van deze kaart.

REFERENTIES

1. Bossink-Tuna, H.N., L'Hoir, M.P., Beltman M., Boere-Boonekamp, M.M. (2008). Parental perception of weight and weight-related behavior in 2 to 4 year old children in the eastern part of the Netherlands. *European Journal of Pediatrics*.
2. Oude Luttikhuis H., Stolk R., Sauer P. (2009). How do parents of 4- to 5-year-old children perceive the weight of their children? *Acta Paediatrica*.
3. Nieuwsbrief ABCD studie juni 2011. Geraadpleegd via http://www.abcd-studie.nl/wp-content/uploads/2011/05/Nieuwsbrief-ABCD_juni2011.pdf
4. Petty E.R., en Cacioppo J.T. (1986), *From Communication and persuasion: Central and peripheral routes to attitude change*. New York: Springer-Verlag.
5. Witte K. en Allen M. (2000) A meta-analysis of fear appeals: implications for effective public health campaigns. *Health Educ Behav*.